

OSMAN ZEKİ ÖZTURANLI BÜTÜN HİKÂYESLERİ

OSMAN ZEKİ ÖZTURANLI

YAYIN NU: 1884
KÜLTÜR SERİSİ: 958

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 49269

ISBN: 978-625-408-408-9

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Editör: Göktürk Ömer Çakır

Yayına Hazırlayan: Oğuzhan Murat Öztürk

Son Okuma: Esra Ermiş

Tashih: Abdullah Ezik

Kapak Tasarımı: Ceyhun Durmaz

Dizgi-Tertip: Damla Acar

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: ÇINAR MATBAACILIK VE YAY. SAN. TİC. LTD. ŞTİ.
Yüzyıl Mah. Matbaacılar Cad. Ata Han No:34 K:5
Bağcılar / İSTANBUL Tel: (0212) 628 96 00
Sertifika No: 45103

İstanbul - 2022

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Osman Zeki Özturanlı: 1926 yılında Aydın'ın Söke ilçesinde doğdu. İstanbul Üniversitesi Hukuk fakültesinden mezun olduktan sonra memleketi Söke'ye dönerek serbest avukatlık yaptı. Edebiyata ilk olarak şiir yazarak başlayan Özturanlı daha sonra hikâye yazarak yazarlık konusundaki istikametini belirledi. Hikâyelerinde Ege bölgesi insanının karakteristik yapısından örnekler veren yazar verimlerini *Mühür* (1962), *Tabanca* (1969), *Başakçılar* (1979), *Kör Karga* (1972) isimli kitaplarında topladı. Yazarın ayrıca Söke'de göl kenarına yerleştirilmiş bir göçmen ailesinin yaşadığı sorunları anlattığı *Batak Göl* (1969) isimli bir tiyatro oyunu *Kırklar Kitabı* (2002) isimli bir şiir kitabı da bulunmaktadır. Yazar 1982 yılında hayata gözlerini yummuştur.

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ KİTAP/MÜHÜR

- Sonra Uyudu • 11
İlaç • 16
İlk görev • 25
Avucu kaşınıyordu • 28
Çakır Zülfikâr • 32
325 • 38
Foto Şipşak • 43
Seçimciler • 49
Anılar • 53
Mühür • 58
Sadıkgiller • 63

İKİNCİ KİTAP/TABANCA

- Tabanca • 71
Asri Hela • 75
Mendel Yasaları • 86
Zar • 91
Oğlak Sesi • 99
Bey • 107
Ağlayan Yargıç • 114
Sayım - Suyum Yok Makbule Teyze • 128

ÜÇÜNCÜ KİTAP/BAŞAKÇILAR

- Başakçılar • 149
Afrodit Sahil Sitesi • 155
Titrek Musa • 161
Para • 170
Sandık • 178
Altıparmak • 184
Dayatanlar • 195
Darağacında Bir Gaydura • 202
I-Kaçak • 202
II-Madam Despina • 211
III-Alnımdaki Çizgi • 223
IV-Gaydura • 231
V-Hacer'e Benzer Halide • 242

DÖRDÜNCÜ KİTAP/KÖR KARGA

- Kör Karga • 255
Onur Konukları • 265
Camping • 271
Düdük • 277
Josette Christine • 285
Mektup • 293
Karpuz • 298
Eskici Davut Usta • 304

TÜRK DİLİ DERGİSİNDE

ÇIKAN HİKÂYELER

- Harman Yerine Kısa Bağlanmışlar • 329
Kapanın Elinde • 342
Amerikan Parası • 358
Silindir Şapka • 369

BİRİNCİ KİTAP

MÜHÜR

İSTİKLÂL MATBAASI
1962

SONRA UYUDU

Odaya girdi. Soyundu. Yatağa attı kendini. Sağa döndü, sola döndü. Uyuyamadı... Kulağında bir ses. “*Bakmıyor çeşm-i siyah feryâde*” Bir cigara yaktı. Olanca nefesi ile çekti içine. Dumanları halka halka çıkardı ağzından. Halkalar; büyüdü, küçüldü, kayboldu. Ama, düşünceleri kaybolmadı bir türlü... “*Yetiş ey gamze yetiş imdâde*” Işıklı yerden, gülen eğlenen insanlar arasından gelmişti bu ter kokulu tek kişilik odaya. Çoğu günler akşam yemeklerini aşçı Arnavut Bekir’de yedi. Kuru fasulye ile yumurtasız sade piyaz günlük yemeğiymiş onun... Sonra odasına döner; soğuktan elleri morarsa bile gene de kitaplarını okurken satırların altını çizdi...

Bu kör döğüşü her gün böyle devam etmez ya. İnsandı. Kişi oğlunun ihtiyaçları onda da belirirdi ara sıra. İşte o an, “Eee be sen de, der parasız pulsuz isek, esir değiliz ya...” Bir haftalık, Kızılay’ın Aşevindeki akşam yemeklerine fit olur, felekten bir gece çalmak isterdi. Arkadaşları arasına katılır. Sirkeci’de Zafiris’in meyhanesinde demlendikten sonra, hep birlikte Beyoğlu’na çıkarlardı. Zor şey değildi bu. Ama, bir de inmesi var ya. Ah bu olmasa diye düşündü. Bu çıkışın inişi olmasa. Yatağında doğruldu. Bir cigara daha yaktı. Gökyüzündeki ayın şavkından gündüz gibiydi odanın içi.

Paketindeki cigaraları saydı. On bir tane kalmıştı. “Ohooo be,” dedi. “Yarın öğleye kadar yeter,” dedi. E, sonra? “Sonranın sırası mı ya,” dedi. “Allah Kerim,” dedi. Allah Kerim’den, Abdülkerim geldi aklına. Yaman çocuktuk bu Kerim. Zafiris’in meyhanesinde hesabı o görmüştü. Oturun lan, hergeleliğin lüzumu yok demişti. Beyoğlu’na çıkarken de bana müsaade beyler demiş çekip gitmişti.

Abdülkerim, yaşıyor her gece, dedi. Babasından üç yüz geliyor-muş, dayısından, eniştesinden, şundan bundan, elin oğlu ayda beş yüzü doğrultuyormuş. E, sen de gel de sonra tek kanatla akıntıya kürek çek. Estek etti. Köstek, dedi. Alaturkadan hazzetmem, dedi. Zart etti. Zurt etti. Çekti gitti. Kerim, daha yatmamıştır. Kim bi-

İLAC

Şunca yıl belki binlerce geçti o dükkân önünden. Ama bir defacık olsun, değil içeri girmek alışveriş etmek; başını o yandan çevirmedi bile. Buruksu bir koku gelirdi burnuna. Bu ona askerlik anılarını hatırlatırdı hep... Ayağında irice bir cıban çıkmıştı asker ocağında. Köyde olsa. Sulfata ağacından bir yaprak koparır. Yapıştırır. Çul çaput sarar. Bakardı işine... Ama hekimler revire yatırmışlardı onu. Tam yedi gün yedi gece kalmıştı orda. Rahattı. Sıcaktı. Ekmeği yumuşak. Aşı boldu. Ama bu koku. Bu, revirin kokusu yok mu ya?.. Ölünceye dek ayrılmayacak bir sülük gibi yapışmıştı burnuna...

Köyden her gelişinde hana gitmek için oradan geçerci. Yüreği bulanırdı. Ama öyle demez. İsmi anmazdı. Bir yeri ya da bir şeyi anacak olsa “Levir kokulu dükkene vama dan evvel,” diye söylerdi. Yıllar yılı kapısında kul olup beklemeye Tanrı muhtaç etmemişti hiç. Oysa bu son gelen dert... Yağmur değil. Dolu değil. Bu, afattı bu... Bilirdi eczane olduğunu...

Aktar Hasan efendinin satmadığı bahar, vermediği ot kalmadı. Kadın, “Vay anam garnim argıyo,” dedikçe bardak bardak ıhlamurla kaynamış zencefil bir de mercanköşk suyunu içirdiler. “Vay bubam belim kopuyo,” dedikçe de göbeğine kepek lapasını yapıştırdılar. Ne oldurdu. Ne dondurdu...

Her ağızdan bir başka söz çıktı. Gülsüm nine, “Gadının safrası gabarmış. Hardal otunan eşşek südünü iyice bi gaynatın. Zabala aç garnına içsin,” dedi. Arap Kerim, “Bizim Güllü de bu dibi çıkası dertten getmişti. İlacını bulduk emme. Ne çare... Hadan heç durman. Bi gara davuğun, gara cigerini, gara bübürlen havanda gözelce dövün. Sona da bi almanın göbeni oyun. İçine dövülmüş büberinen cigeri goon. Ataşa bi iyice piştikten kelli, verin dazeye, Üç yol yesin bişeyciği galmaz valla,” dedi. Fatma kadın, “Ne duruyunuz len, gelin uğramış. Şeerdeki Dudu bacıya varın. Bi gırşun döktürün,” dedi... Daha neler, neler... Ne denildiyse yapıldı... Kadına, üç yaşındaki kız

İLK GÖREV

Savcı yardımcısı olarak atandığım ilçede beni ilk karşılayan derin bir sessizlik oldu. Serin eylül akşamlarından biriydi. Saat sekiz otuz treninden kasabaya benim gibi daha başka yolcular da inmişti... Tek kişilik yatağımla büyük bavulumu almak için bagaj memurunun yanına gittiğimde, alçak boylu, ağaran saçları yarı dökülmüş bir adamın bavulumu eline aldığını gördüm. Beni görünce bavulu yere bıraktı. Karşımda en önemli bir ödevi yaparcasına sırtıttı. İsteksiz, gönülsüz ağzı kulaklarına vardı. Elimi sıkmak için bavulu yere bıraktı.

“Oş geldiniz savcı beyimiz,” dedi bana.

Sonra da yatak dengini omuzladı. Sağ eline de bavulu aldı.

“Otele di mi beyim?” dedi.

“Evet,” dedim.

Dedim amma kızdım doğrusu bu adama. Hamal hamallığını bil-meliydi hani. “Hin oğlu hin,” dedim. Nasıl da biliyor adam kandır-masını... Daha evvel gitmiş eşyaların başına. Memura mı sordu. Ne ettiyse etmiş. Öğrenmiş benim savcı yardımcısı olduğumu. Sonra da karşımda sırtta sırtta “Oş geldiniz savcı beyimiz,” diyor bana diye düşündüm. Oysa söz aramızda hani. Hoşuma gitmedi değil bu hareket. Başkalarınca tanınmış olmak... Bir yerde okumuştum. M. Gorki’ye sormuşlar. Seni en hoşnut eden şey ne oldu diye. Yolda gi-di-yordum, bir gün. İki kişi gördüm. Biri döndü öbürüne, “Bak, bak M. Gorki geçiyor,” dedi. Bundan pek hoşnut oldum demiş... Ben de öyle, isterdim ki gittiğim yerde “İşte savcı geliyor,” desinler...

Adam önde ben arkada otele vardık. Hiç konuşmadı yolda be-nimle. Oysa çok söz edeceğini sanmıştım. “Öf,” diye sırtındaki yükü yere attı. Bavulu usulca bıraktı. Otel katibine seslendi. “Neri çıkara-cam,” dedi. Beş numara, dedi kâtip. Bavulu kaptı, merdivenleri çıkmağa başladı. “Herif bir iki buçukluğu hak etti,” dedim içimden, dedin ama gene de beş numaralı odanın kapısında bekleyen adamın titreyen eline tek liralığı tutuşturmak istedim.

ÇAKIR ZÜLFİKÂR

Kumraldan sarıya dönük saçları vardı. İbrişim saçlısın derdik. Hoşlanırdı. Sevinirdi. Mavi gözlerini devire devire bakardı insana. Kendini güzel bellemişti bir yol: Erkeğin güzeli olmaz lan derdik. Amma da olmaz ha derdi. Fakir çocuğu sayılırdı bizim gibi... Abisinden kalma bir paltosu vardı. Onu giyerdi, kışın... Üç beş, her neyse harçlığı gelir aydan aya. Hepsi o kadar... Ama parayla olacak şeylerdeydi gözü hep. Her gün sinemaya gitmek ister. İyi, şık giyim ister. İki dirhem bir çekirdek dolaşmak için can atardı. “Zülfikâr be,” - derdik - “Bu yakışıklılığa göre, bir de giyim olsa sende. Bütün kızlar, karılar peşinden koşar,” derdik. Kıs kıs gülerdi. Öyle ki, şimdi yok mu demek isterdi. Tam o sıra içimizden biri atılır, “Lan bu namussuzun biri be,” derdi. “N’olmuş ki,” diye sorardık. “Nolcak dün gece saat ikiye geliyordu. Oturduğumuz evin önünden geçiniyordum. Bir de baktım. Bizim hergele sizi uyutmuş. İki kolunda iki kız veryansın kırıştırıyor,” derdi. Zülfikâr bu söylenenleri dinler. Kabullenir. Hoşlanır. Güler. “Senin gözünden bir şey kaçmıyor be aga,” diye cevap verirdi...

Zülfikâr, ben, bir de bizim kasabalı arkadaşla kalırdık bir pansiyonda. Aybaşı geldi de babasının gönderdiği parayı aldı mı postahanededen. Doğruca eve gelir. Sinekkaydı tıraş olur. Elbiselerini ütüler. Sonra yurt yurt dolaşır. O gece dışarı çıkmayan arkadaşlardan siyah bir palto, kırmızı kırvat bulur. Takar takıştırır. Sürer sürüşdürür. Basar giderdi. Giderken de “Beni merak etmeyin, gece yatmağa gelmiyeceğim,” derdi...

Bilirdik Zülfikâr’ın nereye gittiğini. Doğruca Beyoğlu’na çıkardı. Bön bön İstiklâl Caddesi’nde bir aşağı bir yukarı dolaşır. Yanından geçen kadınların, kızların gözlerinin içine bakardı. Biri gülecek ya da gülümseyecek olsa o sıra arkasından saatlerce gider. Takip ederdi. Girdiği yere girer. Oturursa oturur. Sinemaya girecek olsa gülümseyen kız ya da kadın, o da arkasından gişeye yanaşır. Yanından ya-

Askerden yeni gelmişti Veli. Baktı, olacak gibi değil. Bir gün anasına,

“Ana gı, everse ya gayrı bubam bene,” dedi. Elif kadın yemedi içmedi. Daha o akşam Kızılbaş Mustafa yemekten sonra kahveye gidecekken harımın kapısında,

“Ülen hu, hele beri bak biyo,” dedi kocasına. Kızılbaş Mustafa duraladı. Yere bir sümkürük attı. Sonra da elini poturuna sildi. Bekledi.

“N’olmuş la,” dedi.

“Habarın vamu, Veli bubam eversin gayrı bene deyo.”

Kızılbaş Mustafa bu sözü duyar duymaz, ters yüzü geri döndü.

“Donguzun körü, eskere duhulden evvel dayattıydı. Hincik elin gart oğlanına gancık mı verilee,” dedi. Yürüdü...

Her akşam geçtiği yoldan saptı. Dolaşım yola girdi. Ağır ağır yürürken düşünüyordu. “Boklunun Memiş’ten gız mı alınırdı heç. Bubası dağda üç beş zeytin ağacın tohurunu ellecem diye ömrünü tüketti emme, Memiş’in talihi yaver getti. Himmət ânın kahyası olduktan beri yükünü etti. Hincig de â ile sidik yarışı ediyö. Ferguson’a atladığı billi şeere bi okka duz almağa gidiyo ayının dölü. Boklunun Memiş, Memiş Bey olmuştu şeerde. Gızılbaş Mustafa’nın Veli’ye gız verirmiydi heç... Sarı Kerim’in Geziban’ı dört başı memurdu emme, Mumculan Amat’la oynastıydı dağda. Amat, Amat mıydı ya. Irız düşmanı pezeveng. Goca Elyes’in avradını da baştan çıkardıydı. Bi deel, iki deel emme vekilin hasını tutmuş elin olu şeerde. Damda bi gün file yatmadan Geziban’ın ırzını kirlettiydi deyyüz... Eşe bacının gızı, gızdı gelgelem, pek nazlıydı gancık. Dul garı beslediği deel mi, geri dur helem. Eşe dayının torunu güzel denmesine güzeldi. Namusunun üstüne yoğudu emme, çıpla’an biri-ydi ha... Kör Üsen’in izinnameli avradı okundu, üfledi doğurmadı gancih: Üstüne ortak gelen avrad döküm döküm oğlan döktürdü.

FOTO ŞİPŞAK

Güneş doğmak üzereydi. Çıktı evden. Anası, yarım kilo et al. Sovanlı yahni yapayım, dedi. Olur, dedi hışımla. Öğleye bekleme beni, dedi. Doğruca kasaba gitti. Kalabalığın arasına girdi. Sıra bekledi. Ondan sonra gelenlerden birine kasap iki kilo et tarttı. Böbrek koydu. Pırzola koydu. Sardı sarmaladı kâğıdı. Verdi eline. Kızdı bu harekete. Gözleri çakmak çakmak oldu. Hey, kasap efendi be, dedi. Sırayı gözet yahu. Sabahtan beri bekliyoruz, dedi. Kasap umursamadı hiç. Ondan yana bakmadı bile. Yağlı olsun, yarım kilo sığır eti istiyorum Dinleyen olmadı sözünü. Bekledi. Bekledi... Neden sonra aldı etini, Deli Hürmüs'e rastladı sebzeciler içinde. Gel kız buraya, al şu eti. Götür anama, dedi. Eline on kuruş sıkıştırdı. Söyle de sana bir bardak çay versin, dedi. "Abenin evine demi?" dedi Hürmüs. Yok kız be anamın evine anamın," dedi... "Ha...", dedi Hürmüs. Bir koşuda ayrıldı yanından.

Sebzeciler içinden çıktı. Taze hıyarlar, çarliston biberler, kırmızı domatesler takılı kaldı aklına. Yutkundu. Bol yağlı salatası amma da güzel olur ha, dedi. Sonra da geç be, dedi. Zamansız sebze sıtma yapar. Amel yapar adama, dedi. Cumhuriyet Caddesi'ne şöyle bir baktı, bir daha baktı. Dükkânların bazıları açılmış, çoğu kapalıydı. Daha kalkmamış hergele. Cici mamanın yanından ayrılmaz ki, dedi. Sonra da beyaz zemin üzerine yazılı ok işaretindeki yazıyı okudu. Foto Hayri yazıyordu burada. Hayrın olsaydı bari it oğlu it, dedi, Basmacılar Sokağı'na saptı. Yürüdü. Yürüdü. Koca cami önüne geldi. Akşamdan Ömer Ağa'nın kahvesine bıraktığı fotoğraf makinasını aldı. Sırtladı. Bacaklarını açtı. Cami avlusundaki akasya ağacının altına yerleştirdi. Duvardan yana kara perdeyi açtı. Civiledi. Gerdi. Buruşan yerlerini düzeltti. Kovadaki suyu değiştirdi. Makinanın kutusuna yapışık camları sildi. Parlattı. Babasının çektiği resimlerdi bunlar. Hey gidi rahmetli hey, dedi. Sağ olsaydı da bütün bu olanı biteni bir görseydi, dedi. Arkalıksız iskemleyi çekti

SEÇİMCİLER

Attılar tuttular. Verdiler veriřtirdiler. Sonra geldikleri gibi yatsı ezanında kasabaya döndüler. Söylediklerine bakılırsa, bundan böyle tüm vergiler kalkacaktı köylülerden. Çeřmeler güldür güldür akacaktı meydanlarda. Her kiřiye toprak verilecekti, eksin biçsin diye. Elektrik girecekti artık köye. Bozuk yollar yapılacak, Otobüsler işleyecekti kasabaya... Neydi bu gerilik efendim, neydi bu? Mehmet Ağa'nın çocuęu okusun, gamsız kasavetsiz tahsil etsin de; Kel Hasan'ın oęlu çoban olsun ha... Okutacaktı devlet baba, fakir çocukları... Her kiřiye ekmek verilecekti. Şimdiye deęin devlet düzeni kötüler elinde kalmıřtı hep. Ama bundan böyle iyilerde, erdemli-lerdeydi sıra... Kasabanın aç gözlü tüccarı, düzenbaz esnafı soyup soęana döndürüyordu köylüyü... Bunlara paydos denilecekti tüm... Hizmet gerekti köylüye hizmet... Çalışmak lazımdı. Çalışacaklardı. Eęer bir seçilir de Ankara'ya giderlerse kasabaya her geliřte köylere uğrayacaklardı. Dertlerini dinleyecekler, konuşacaklardı böyle hep... Köylüye hizmet böyle olurdu efendim. Ayaęına gideceksin. Sofrasına oturacaksın. Bir fincanlık kahvesini içeceksin... Dinleyeceksin. Sonra da yapacaksın. Masa başında olmazdı bu işler. Köylü toprak mı istiyor? Vereceksin. Para mı lazım; dağıtacaksın. Yol mu, köprü mü gerek; yapacaksın... Züppe öğreteni başından atmak mı göründü; atacaksın. "Sözün kıtası çalışmak lazımdı azizim, çalışmak..." dediler. Sonra da gittiler... Issız, ıpıssız kaldı köyün içi. Kapalı yer toplantısıymıř diye tüm köy halkı kahvenin içindeydi hep... Nefes kokusu, ayak kokusu, kir kokusu, ağız kokusu sigara dumanı ile birlikte oluk oluk çıktı ufak pencerelerden, kapıdan. Kahveci Tahir Yirmibeş yapayalnız kaldı içerde. Yorulmuřtu. Alışkın deęildi bu kadar müşterinin çay, kahve istemesine... Duvardan yana gıcırdayan peykenin üstüne attı kendini. İçeri giren oęluna,

"Amat, yeyke len fincanlala çay badaklana," dedi. Sonra da tabakasını çıkardı. Kalınca bir cigara sardı. Çakmaęı ile yaktı. Dumanları

ANILAR (I)

Tam uyuyacaktım. Oda kapısını açtı. Girdi içeri. Elektriğin düğmesini çevirdi. Yaktı ışığı. Zahir çoktan uyuduğumu sanmış olacak. Hareketlerini ağırlaştırdı. Duvardan yana dönmüştüm zaten. Ses etmedim. Çevrilmedim ona doğru hiç. İçimden gelmiyordu konuşmak. Buruksu bir acı duymuştum bütün gün. Yalnız kalmıştım. Daha da yalnız hissettim kendimi. Hep aramıştım onun arkadaşlığını bütün bir gün boyunca. Şimdi kalkıp da boynuna sarılamazdım ya... Neredesin yahu? E, ne var ne yok diyemezdim ya... Bunu ne ben yapabilirdim. Ne de o böyle şeylere alışkındı. Tek sözcüklerle konuşurduk çoğu zaman. Söz gelişi “Nasılsın,” diyecek olsam. “İyi-yim,” der keser atardı. Bizim gibi gece gündüz beraber olanların neler konuştuklarını, nasıl konuştuklarını düşünür çıkamazdık işin içinden. Oysa birlikte yaşamının söylenecek nesı olurdu ki. Kurşun gibi ağır geçen günler içinde yağsız bir tabak kuru fasulyenin sözü mü olurdu hiç?

Dayanamadım. Şöyle bir doğrulur gibi yaptım yatak içinde.

“Geldin mi,” diye sordum.

“Hıı,” dedi.

Hiç de konuşmak istemediğıı belliydi verdiğıı cevaptan. Giysilerini çıkarıyordu biteviye... Sonra iyiden iyiye oturdum yatak içinde. Her akşamki düzensizliğinden sıyrılmıştı tüm. Çoraplarını çıkarıp atmamış. Bir güzel dürmüş, devşirmiş, koymuştu ayak ucuna. Ceketini askıya asmış. Pantolonunun ütüsü ile uğraşıyordu. Yüz yüze geldiğimizde gözlerini başka yana döndürdü.

“Sen daha uyumadın ha?” dedi.

“Evet,” dedim.

“Uyunacak hava değil zaten. Gece pek kasvetli,” dedi.

Sonra da gazetesini aldı eline. Sandalyeye ağırca yerleşti, Yüzünü kapattı gazete ile. Okur gibi yapıyordu ama bir şeyler düşündüğüı belli

MÜHÜR

Bütün köy aynı kahveye toplanmıştı o akşam. Daha sabahtan bekçi İsmail, kapı kapı dolaşmış önüne gelene “Hö duymadık demen sona ha... Mohtar aşam Galib’in kayfasına toplaşsınlar deyo,” demiş her kişiye iletmışti haberi... Kahveye gelenlerin çoğu; dış yandaki dut ağacının altına, bazıları da içeriye oturmuşlardı. İçerdekilerde bir kaynaşma, bir fısıltı devam ederken, dışardakiler sessizce oturmuş, düşünüyorlardı... En sonda muhtar İlyas geldi kahveye. O da dut ağacının altına oturdu. Topal Ali muhtara,

“Gördün mü gahpenin döllerine Elyes. Şunca yıl köyün daşına toprağına sahibiz diyorlardı emme, şincik de sidik zoruna tutulmuş mandalar gibi depişiyorlar içerde,” dedi.

Muhtar eli ile “Sus,” dedi Topal Ali’ye. Ayağa kalktı. Ellerini masaya dayadı. Yüksek sesle,

“Arkıdeşler, dün şehirde kaymakam bey köyünüze kadaastro heyeti gelecek. Şincikten ehliivukuflarınızı seçe koyun. Hazırda bulunsun, dedi. İşte bugün beş kişiyi seçip künyelerini şeere bildireceğiz,” dedi. İçerdekiler ellerinde iskemleleri; yavaş yavaş dışarı çıktılar. Gene de hepsi ayrı bir yere oturdular. Muhtar devam etti.

“Hatır gönül dinlemiyecek, arazi sahibi olmıyan zilyetlerden seçeceğiz bunları,” dedi.

İçerden henüz çıkan Memiş Dayı muhtara,

“Na hal olacakmış, na hal?” dedi.

“Arazı saaplarını ehlivukuf etmiyecez,” dedi muhtar.

“Kanunda yeri var mı bunun?”

“Ganunda var yok, orasını ben bileccem...”

“Üç dane çıplaan sözünen hükûmat koskoca çitliği parçalar mı heç? Böğüne böğün arazinin hudutlarını bilen tarla saapleridir,” dedi Memiş Dayı.

Deli Kâmil oturduğu yerden,

SADIKGİLLER

Cumhuriyetten hemen sonra göçmen olarak Rumeli’nden çıkmışlar, “Abe ey kaptan aga ba, kakaşıktan ayda şu cenabeti kızanlar kusiy,” diye reislerinin haykırdığı gemilerde taşlıktan değil, deniz yoluyla İzmir’e varmışlar. Sonra da bulundukları köye iskân edilmişler... Balkan’dan evvel han hamam sahibiydik. Çiftliğimiz, çubuğumuz vardı. Ama Bulgar gavurcukları kentimize, köyümüze girdi. Her şeyimizi aldı. Talan etti. Elde avuçta bir şey bırakmadı, diyememişler. Tapu koçanlarını gösterememişler. Çoğu göçmenler gibi eşit hisseye razı olmuşlar... Nüfus başına beş dönüm tarla vermiş hükümet. Tütün diksınler diye. Tütünden anlamayız diyecek olmuşlar. Dinletememişler. Bir de başlarını sokacak ev verilmiş. Hepsi o kadar...

Ölenlerle birlikte yaşadıklarından Sadıkgiller diyorum onlara ben. Oysa kırıla kırıla iki baş kalmışlar. Bir Sadık. Bir de Sadık’ın halası Fatmanım. Bi hoş kadın Fatmanım. Alçacık. Ufacık, tefecik. Ağlanacak yerde gülen, gülünecek yerde ağlayan kadın. Yaşantısının tek mil acıları yüzünün çizgilerine sinmiş, yerleşmiş. Mavi gözleri var. Feldir feldir... Işıksız, mat gözler. Ürkek, korkak gözler. Sadece ağlamasını bilen gözler. Fatmanım gülünce sesi ile gülüyor yalnız. Deliler gibi... Sözüünün bitiminde, başında deliyim diyor zaten. Deliyim diyen. Deliliğini haklı sebeplerde bulan kişi Fatmanım... Sözgelişi, gencecik kocasının Bulgar gavurcukları tarafından öldürüldüğünü anlatırken basıyor kahkahayı da; küçükken maltız keçisinin memesinden süt emdiğini anınca hüngür hüngür ağlıyor...

Doksan üçte askere almışlar, savaşa gitmiş babası. Bir daha da dönmemiş geri. Anasını evvelce yitirmişler zaten. Üç erkek kardeşi ile kendi kalmış dört kişi... Sonra kardeşlerine bir baba bulsun diye tutmuş evlenmiş. Bulgar çetecileri kocasını öldürmüşler gözlerinin önünde. Para için. Para vermedikleri için. Sonra çeteciler kendisine musallat olmuşlar bir süre. Kardeşleri yetişmiş, gelişmiş bu ara... Onu geceleri evin bodrumunda ya da kenef çukurunda saklamışlar

İKİNCİ KİTAP

TABANCA

YEDİTEPE YAYINLARI
1969

TABANCA

Ödevine fazlasıyla düşküncü sayın yargıç. “Sen,” diyordu, “kamu yararına ilişkin yasalara karşı geldin,” diyordu. “Tutukluluk halinin devamına,” diyordu... Devam, diye diye tam üç aydan beri içerdedi Memiş Kalkar. Demir parmaklıklı kapılar üstüne inmişti bir yol. Açılmıyor, aralanmıyordu.

Memiş damda yatar kalkar, yer içer ama üç günlüğüne içeri girenleri düşünür hep. Düşünse ne olur düşünmese ne... El oğlu ortalığı ayağa kaldırır dama düştüm diye. Memiş’in başında koca bir taş olur bu. Sanki bu rutubetli duvarlar “biz için yapılmıştır,” diye düşünür.

Sağa döner sola döner, geceler bitmez. Yer içer gündüzler geçmez. İyi ki voltayı yasaklamamıştır savcı bey avluda. Demir kapılara burnunu sürte sürte gider gelir, gider gelir. Altı çocuk altısı da bir düzüne göz olup bakarlar içeri. “Buba, bubaaa,” derler de duymaz seslerini. En büyüğü on dördünde Zekerya,

“Nirdesin la buba?” der.

“Çık gel gari!” der.

“Yalnız başıma çayı kafayı yapımıyom,” der.

Ama gene de bırakmazlar Memiş’i. Sabrın en kocamanıyla bekler sonunu. “Anasını satayım be,” der. Damda yatmak erkekliğin şanıdır, diye avutur kendini...

Erlikten, erkeklikten açılınca da, içerdeki ırzcılar gelir aklına... Hele Çayır Köylü Gacar İbrahim’i hiç ama hiç unutamaz. Güleşken deve gibi ağzı köpüklü, ayağı köstekliydi İbrahim’in... “Çayır Köyden adam çıkar be, adam,” der gibi bakıyordu insana.

Mahkemesi olduğu bir gün, Çayır Köyden Gacar İbrahim’i candarmalar getirmişti yargıç önüne. Tüm kasaba halkı köylüsüyle, kentlisiyle toplanmışlardı başına. Geçmek ne mümkün, doğru dürüst nefes alamazdı insan. Kıza acınırdı çoğu...

“Dünyaya karşı irezil maskara etti bizi,” derlerdi...

ASRİ HELA

Lime lime olmuş, rengi uçmuş paltosunun eteklerini toparlayarak kalktı oturduğu yerden. Rahatlamıştı ama karşıdan gelen eli sopalı Deli Süleyman'ı görünce, rengi kaçtı birden. Kara sarı yüzü sarardı. Sonra kızardı. Umursamaz gibi ondan yana bakmadı. Usul, usul sanki bir şey yokmuş gibi dış tarafa kaydı. Yolunu değiştirdi. Süleyman koşar adım ilerledi. Karşılaştılar. Önünde dikleşerek elindeki sopayı şöyle yere bir vurdu da,

“Bu kaçınıcı oldu Akif Aga?” dedi.

Cevap vermedi Akif Aga. Ne yapsındı, nereye gitsindi. Kırk yıldan beri evimdir dediği, değirmenimdir, dediği yeri yıkmışlar. Kamulaştırmışlar. Almışlardı elinden. İtiraz etti diye de üç kuruş vermemişlerdi eline. Sokakta kalmıştı. Yıkıntıdan arta kalan tahtalarla kuytu bir yere küçük bir kulübe yapmış, orda yatıp kalkıyordu Akif Aga... Yatıp kalkıyordu ama haklı olduğuna inandığından er geç yerinin yargıç eliyle geri verileceğini bekliyordu. Sabırlı adamdı. Her gün kasabaya iniyor. Adalet kapısı önünde, adalet bekliyordu...

“Sana söylerim, bu kaçınıcı oldu?” dedi gene Süleyman.

“Ya neri yapaydım?” diye cevap verebildi Akif Aga.

Yıkılan değirmenle ev yeri üstüne turistik bir gazino yaptıracakmış muhtar. Kaymakam Bey öyle emir vermiş. Turistik bir köye gerekliymiş bu... Bu gerekler yüzünden ortada kalmıştı Akif Aga.

“Neri yaparsan yap, bana ne... Muhtar yasakladı bir keret,” dedi Süleyman.

“Evsiz kaldım... Barksız kaldım... Her şeyden daha çok kenefsiz kaldım, görmez misin?” diye cevap verecekti ama sadece başını salladı. Yürümek istedi. Beriki önüne geçti, gözlerini devire devire,

“Bir daha görmeyim bak, son keret olsun bu...”, dedi.

Akif Aga, ayağından en az üç numara büyük partal pabuçlarını sürüye sürüye uzaklaştı kahveye doğru. Geçti, çeşmeden taraf arka-

MENDEL YASALARI

Her çağın kendine özgü bir modası vardır ya, o zamanlarda önüne gelen memur olmak isterdi hep. Bense patlıcan, biber satmak isterdim. Ama yapamazdım ki... Her şey tamam olsa müşteri bulunmazdı. Harp yılları içindeydik. Ekmeği vesikayla verirlerdi elimize. Ayakta durabilecek kadar bile yaşamak zordu. Çok zordu... Geçmiş gün. İsmi gerekli değil. Resmî bir dairenin ambar memurluğuna yamandım. Merdiven altında, karanlık, penceresiz bir odaya yerleştirdiler beni. Küf kokuyordu içerisi. İş buldum diye sevinmedim hiç. Hindi kursağı gibi gırtlığım bir şişip bir iniyordu yutkunmaktan. Boğazıma kadar kızarıyordum biri girecek olsa odaya... Toydum, küçüktüm daha. Lise öğrencisiydim. Yaz aylarım, aylak geçmeyecekti. Aldığım ücretler, okul devresindeki harcamalarıma dayanak olacaktı.

Üç buçuk ay çalıştım ambar memurluğunda. Ambar nerededir, nedir, görmedim hiç... Üç gün geçti geçmedi. Daire başkanı genç bir adam getirdi odaya. "Bu ambar şefidir," dedi. Gitti. Şefle beraber kaldık küf kokulu odada. Şef benim masaya oturdu. Ben masasız memur kaldım ortalıkta. Şefi hiç beğenmedim ilkin... Bel bel bakıyordu insana. Kara sarı bir yüzü vardı. Sırım gibi ince vücudu yakışıklıydı. Elleri güzeldi. İnceydi. Parmağında parım parım parlayan bir alyansı vardı. Evliydi demek... Üzgün, yorgun, mutsuz bir yüzü vardı. Hiç konuşmuyordu. Yapılacak ödevleri yoktu ki yapsın. Sabahleyin geliyor. Kollarını masaya dayıyor. Sonra başını koyuyor. Uyuyor... Ya da uyur gibi yapıyordu. Saygılıydım şefime karşı. Bir şeye üzüldüğü, kederlendiği belliydi her halinden. Öğrenmek istiyordum bütün bunları. Ama soramıyordum. Ben sokuldukça o uzaklaşıyordu. Cevap vermiyordu. Susuyordu. Bir ay sonrasıydı galiba. Dengine getirip bir gün, dedim ki şefime,

"Evli insan bu kadar kederli olur mu? Niye üzgünsünüz?" dedim.

ZAR

Sanki gelinle güveyin bir araya geldiği yer değil, kana susayanların eviydi o gece Sağır Dursun'un evi. Önüne gelen "Hanife gı, ganlı bez hanıı," diyordu... Hanife, genç ne genci; daha çocuk yaştaki Mustafa'nın yengesi olmuş, o kapatmıştı onu gelinle beraber odaya. Sonra da kanlı bez beklemişti kapılarda...

İki küçük insanın namusunu çıkın yapacak bu bezi, gidip damadın babası Sağır Dursun'un önüne koyacaktı.

"Gız çıktı gelininiz, işte arınız namısınız, aha bu bezde," diyecekti...

Mustafa, kaldığı odanın kapısından ikide bir başını uzatıyor, sofada bekleyen Hanife'ye, daha olmadı diye kaşla, gözle işaret veriyordu...

Mustafa, sabahın alacakaranlığında eli kolu gevşemiş olarak attı kendini dışarı... Sofada uyumuş kalmış Hanife'yi dürttü, uyandırdı.

"Gız çıkmadı yenge," dedi.

Yere bir sümkürük attı. Doğruca anasının yattığı yere gitti. Kendinden küçük daha dört kardeşini koynuna almış yerdeki şiltelerde uyuyordu anası. Sağır Dursun, ocak yanındaki kerevitte horluyordu her şeyden habersiz. Döşek ucuna usulca çöktü. Aynı sözü söyledi anasına da. Uyku sersemi kadın tiz bir çığlık attı.

"Ne deyon len, ne deyon?" diye haykırdı.

"Gız çıkmadı ana," dedi Mustafa.

"Gız olmıyanın evimde işi yok, toplansın pusatlarını doruca bubasının evine," diye cevap verdi anası.

Sonra bir sessizlik kapladı ortalığı.

Hanife, gelinin kaldığı odaya girmiş,

"N'ettin gız n'ettin... İnsan apışındaki kusuru eline alır da damat evine gelir mi heç?" diyordu.

Gelin cevap vermiyor, usul usul iç geçire geçire ağlıyordu. Henüz on altıncı baharındaydı gelin. Gencecik. Körpecik. Tazecik... Bu

OĞLAK SESİ

Yöresel bir olaydır bu zaten. Şehirle ilişiği olanlar kasabadan bir destek, bir dayanak bulurlar kendilerine. Dost olurlar. Pek öyle ahım şahım bir dostluk değildir bu ama. Köydeki hiçbir şey düşünmeden salar kendini. Beriki her zaman, her işte hesaplıdır. Sınırlıdır. Çizmeden yukarı çıkmaz. Aşağıda kalır hep. Yalnızca danışma kurulu gibi çalışır kafası. O kadar... Pek ötelere geçmez. Karışmaz. Müşkülüne çare bulur. Derdine deva arar. Alışverişinde ya orası ya da burası için salıklar verir. Kanundur söylediği. Dışına çıkılmaz.

Kemberburgaz'dan da Tahir'in bir dostu vardır kasabada. Bezzaz Hüseyin. Öyle ki... Bu tanışlığın nerede, ne zaman başladığını bile hatırlayamazlar doğru dürüst. Nasıl olmuşsa olmuş, bir dostluk, bir ahbaplık kurulmuştur aralarında. Köyden her gelişte yanına uğrar. Kahvesini içer. Alışverişi de eksik olmazdı hani. Sırdaşı... Akıldanışydı Hüseyin. Köye dönüşte bir paket tuz bile alacak olsa,

“Üsen, Üsen le duzun gözeli hankı bakkalda bulunur ki?” diye sorardı.

Sonra gider. Hüseyin'in salık verdiği yerden alırdı tuzunu. Yıllar yılı böyle süregelmişti bu... Ahret kardeşi olmuşlardı bir yol. Bunu ölüm ayıracaktı ancak... Ne ölümü, çocukları sürdürecekti sonra da...

Tahir'in uzun süredir bir derdi vardı. İçini kemiren bir dert. Ama kimseye söylemez, kimseye bir şey diyemezdi... Çok sevdiği, çok saydığı Hüseyin'e bile uzun süre açamamış, söyleyememişti. Şöyle bir yakından uzaktan değinir gibi olsa alaya alınırdı sözleri. Dinleyen bile olmazdı. Bir keresinde muhtar Osman Kara bile maytaba almıştı onu:

“Len Taaher, Memed'i okutçam. Böyük şehirdeki mettaplara vercem demeğe getiriyon emme... Memed'in götü boktan, burnu sümükten kurtulmadı kim... Köylü kızanı şehirde yörük devesi gibi olur... Gitçeği yönü tüm şaşırır. Okum deyeceği yerde, bokum der çıkar işin içinden... Buban rahmetliden şunca mal maşat kaldı. Böle şeytan işlerine pek heveslenme. Tümü de çıkar elinden valla,” dedi.

BEY

Kapıyı yavaşça açtı. Sonra bir daha kapı vardı. Onu da öyle... Ilım ılımdı içerisi... Etraf hafif loş. Yalnız iki masa aydınlıktı. Öbek öbek insan vardı dört yanında. Oturmuşlar. Ayaktakiler de başka. İki kişi ayrı bir köşede baş vermişler. Bir şeyler konuşuyor... İş değil konuştukları belli. Birini yeriyorlar, dedikodu ediyorlar tatlı tatlı. Oysa öbürlerinden ayrı oturmazlardı böyle. Birinin ötekine diyecekleri vardı önemli. Onu konuşuyorlardı belki de...

Gazeteler, dergiler artık ekmek parçaları gibi atılmıştı masaların üstüne. Boynu bükük, baygın baygın duruyorlardı. Acı bir cigara dumanı kaplamıştı ortalığı. Az sonra rakı kokusu bastıracaktı bunu. Kaybedenler, kazananlardan içeceklerdi... Her zamanki gibi “rakı ağaçları şerefine” içeceklerdi... “Safa geldiniz” deyip sıhate içeceklerdi. “Akşam oldu gün battı, içmeyip de ne halt edeceksin?” diye değil, alışkanlıklarıyla içeceklerdi...

Ama kapıdan içeri giren adam öyle değil. Yenilmişliğin daha birçok şeyin, ama en çoğu kaybolmuşluğun kahrına içiyordu bir süredir. Eski alımlarını, çalımlarını, tepeden bakışlarını unutmuştu artık. Kapıları ayaklarıyla açtığı günler geride kalmıştı. Gelmeyecek, geri dönmeyecekti bir daha... Ayaklar el, eller ayak olmuştu şimdi. Aydınlık yüzü batan günle beraber batmış, doğmayacaktı artık. Kaygusuz, ipsis sapsız yaşantısının tersi dönmüştü. Dost bellediği yakınlarının iplikleri çıkmıştı pazara. Günahlı günlerinin dağdağasından sıyrılmış, yalnız, yapayalnız kalmıştı şimdi... Yüzüne gülmeyen adamlar, ardından koşmayan garsonlar... Selam vermeyen dostlar... “Evet bey, tamam bey, yaşa bey,” diyen dalkavuklardan uzak... Yalnızdı artık. Bu yalnızlık sokaktaki ortamdan eve de geçmişti. Günahlı günlerinde şenlik, esenlik içinde yaşayan karısı, kahırlı günlerinin acısına dayanamamış, neyi var neyi yoksa toplamış, çocuklarını da almış, annesinin evine gitmişti. İşte son geceler bu kaçışın dayanılmaz acısına içiyordu artık...

AĞLAYAN YARGIÇ

Duruşmanın yapıldığı salondan çıkan Azap köyün muhtarı salonun öte başına, Aslan köyün muhtarı da beri başına çekildiler. Kan ter içindeydiler. Yıllar yılı süregelen davanın yargıç eliyle halledilmiş olmasını bekliyorlardı. Yedisinden yetmişine dek iki köyün halkı birbirine kavgalı olmuşlardı bu yüzden...

Azap köyün muhtarı Mehmet Tosun kasketini çıkardı. Terleyen başını kirli mendiliyle şöyle bir sıvazladı. Yanındakilere,

“Anam avradım olsun ki, ben muhtar kaldıkça, deęel üçüncü keşşi, beşinciye isteseler, gene de Govalık merasını yedirmecem kaypenin yeni yörüklerine,” diyordu...

Etrafındakiler,

“Yaşsa be muhtar efe, yedirmeyiz elbet!” dediler.

Aslan köyün muhtarı Osman Kara, soy adı gibi oldukça karaydı. Kıvrır kıvrır saçları terden ısıll ısıll parlıyordu. Öfkeliydi. Kazanması gerekli bir şeyi yitirmiş insanların ezikliği, bitikliği içindeydi. “Hele bi keşif günü gelsin. Ben onlara haklarının nerde başlayıp nerde bittiğini göstercem,” diyordu.

Yanındakilerden biri;

“Anasını avradını bellediğimin eski yörükleri, 6 Eylül günü ölüm fermanınızı ellenize verçez,” diyordu...

Keşif 6 Eylül’de yapılacaktı. Daha iki aya yakın bir zaman vardı arada. Bu geçecek sürenin kavgalı, sinirli, öfkeli olacağı anlaşılıyordu...

*

Azap köyünün altından bir dere akıyordu. Kışın yağmur sularıyla coşkun coşkun akan bu su yazın azalıyor, zaman zaman ip gibi oluyordu, ama susuz kaldığı yoktu dere yatağının. Aslan köy küçüktü eskiden. Yirmi beş hane kadar bir şey. Sığırı sıpası da ona göre azdı.